

การวิเคราะห์วัฒนธรรมองค์การในการบริหารสถาบัน
ของวิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช

นายประเสริฐ จรรย์านุกูล

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาอุดมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2536

ISBN 974-582-681-2

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

018791 19945500x

AN ANALYSIS OF ORGANIZATIONAL CULTURE OF INSTITUTIONAL
MANAGEMENT IN NAKHON SI THAMMARAT TEACHERS COLLEGE

Mr. Prasert Chariyanukul

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfilment fo the Requirements

For the Degree fo Doctor of Philosophy

Department of Higher Education

Graduate School

Chulalongkorn University

1993

ISBN 974-582-681-2

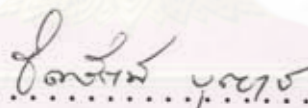
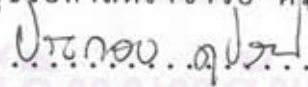

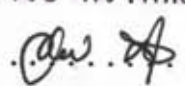
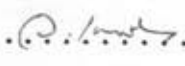

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์วัฒนธรรมองค์การบริหารงานสถาบัน
ของวิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช
โดย นายประเสริฐ จรรย์านุกูล
สาขาวิชา อุดมศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ประกอบ คุปรัตน์
ศาสตราจารย์ ดร.พทยา สายหู

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรากิต)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชิตาฉัตร บุนนุษ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.ประกอบ คุปรัตน์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร.พทยา สายหู)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อินทร์ ศรีคุณ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา รมวิไลกุล)

ประเสริฐ จรรย์านุกูล : การวิเคราะห์วัฒนธรรมองค์การในการบริหารสถาบัน ของวิทยาลัยครู นครศรีธรรมราช (AN ANALYSIS OF ORGANIZATIONAL CULTURE OF INSTITUTIONAL MANAGEMENT IN NAKHON SI THAMMARAT TEACHERS COLLEGE) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.ประกอบ คุปรัตน์, ศ.ดร.พทยา สายหู, 283 หน้า. ISBN 974-582-681-2

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ลักษณะของวัฒนธรรมองค์การจากพฤติกรรมของกลุ่มผู้บริหารและคณาจารย์ ในการบริหารงานหลักของสถาบัน โดยอาศัยกรอบความคิด 6 ประการ คือ สิ่งแวดล้อม ทัศนคติของสถาบัน วัตถุประสงค์ การขัดเกลาทางสังคมและภาวะผู้นำ

ผลการวิจัย วัฒนธรรมองค์การของวิทยาลัย มีลักษณะเด่นของรูปแบบวัฒนธรรมราชการและรูปแบบวัฒนธรรมครอบครัว อาจารย์มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสูง ผูกพันกันด้วยความเชื่อถือศรัทธา ปฏิบัติตามแนวประเพณี ยึดนโยบายจากกรมการฝึกหัดครูและกระทรวงศึกษาธิการมาปฏิบัติ และตัดสินใจอยู่ในกรอบของกฎ ระเบียบของทางราชการ ทัศนคติของสถาบันคือการเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ที่มีผลการปฏิบัติชัดเจนในรูปของการกระจายโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาส ให้บริการทางวิชาการแก่สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น และการทำนุบำรุงวัฒนธรรมท้องถิ่น ผู้บริหารแสดงภาวะผู้นำในลักษณะของที่ปรึกษา และผู้ประสานความสอดคล้อง วัตถุประสงค์หลัก คือการให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคล และองค์การ เปลี่ยนแปลงเพื่อการขยายฐานทางวิชาการที่เน้นงานการผลิตบัณฑิต

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา อุดมศึกษา
สาขาวิชา อุดมศึกษา
ปีการศึกษา 2535

ลายมือชื่อนิติ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ประกอบ คุปรัตน์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม ty

C144050 : MAJOR HIGHER EDUCATION
KEY WORD: ORGANIZATIONAL CULTURE/COLLEGE MANAGEMENT/LEADERSHIP

PRASERT CHARİYANUKUL : AN ANALYSIS OF ORGANIZATIONAL CULTURE OF
INSTITUTIONAL MANAGEMENT IN NAKHON SI THAMMARAT TEACHERS COLLEGE.
THESIS ADVISOR : ASSO.PROF. PRACOB COOPARAT, Ph.D., PROF. PATYA
SAIHOO, Ph.D., 283 PP. ISBN 974-582-681-2

The research was designed to study the organizational culture of college management. The conceptual boundaries of organizational culture were environment, mission, strategy, socialization, information and leadership. Organizational culture was defined as a shared meaning or shared values.

Finding. The dominant types of college culture are hierarchy and clan culture. The hierarchy culture emphasizes rules and regulations, following the policies of Department of Teacher Education and Ministry of Education for implementation, and decision making in the framework of bureaucratic system. The clan culture is characterized by personal relation, personal belief, traditional and colligate decision making. The mission is the will to be the institution for community development. The college succeeds in expanding higher education opportunity, the educational services for the local schools, and the preservation of local cultural heritage and traditions. The leadership style is a mentor and coordinator. The dominant strategy is faculty resources development. The College is going to diversify a function, and the first one is undergraduate education.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา.....อุดมศึกษา
สาขาวิชา.....อุดมศึกษา
ปีการศึกษา..... 2535

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... Pracob Cooparat
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยเป็นคนที่โชคดีที่รองศาสตราจารย์ ดร.ประกอบ คุปรัตน์ และศาสตราจารย์ ดร.พัทธา สายหู กรุณาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ด้วยอาจารย์ที่ปรึกษาท่านแรกมีภาระงานบริหารในตำแหน่งรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำเป็นต้องแบ่งเวลาให้กับผู้วิจัยเป็นพิเศษ และอาจารย์ที่ปรึกษาท่านที่สอง ดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยา มานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งในช่วงหลังได้ลาออกจากราชการ ไปเป็นผู้เชี่ยวชาญพิเศษของมหาวิทยาลัย ณ ประเทศญี่ปุ่น ได้กลับมาตรวจแก้วิทยานิพนธ์ให้เป็นระยะๆ และครั้งหลังสุดต้องนำวิทยานิพนธ์ไปตรวจที่ประเทศญี่ปุ่น น่าใจอึ้งงามและเมตตาธรรมของอาจารย์ที่ปรึกษาทั้งสอง เป็นที่ประจักษ์แจ้ง ผู้วิจัยซาบซึ้งขออน้อมระลึกถึงพระคุณ ขอน้อมเคารพต่อปัญญาและเมตตาธรรมของท่านอาจารย์ทั้งสองด้วยความขอบพระคุณอย่างยิ่ง

อาจารย์สามท่านมีส่วนร่วมอย่างสำคัญ ทำให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์ขึ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างยิ่งคือ รศ.ดร.วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา กรุณาเสนอแนะและตรวจแก้ ผศ.ดร.สุกัญญา โภมิวิไลกุล และผศ.ดร.ธิดารัตน์ บุญนุช ร่วมกันวิจารณ์ เสนอแนะปรับแก้และกรุณาอำนวยความสะดวกเป็นอย่างยิ่ง ในฐานะหัวหน้าภาควิชาอุดมศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วยผู้บริหารและคณาจารย์ของวิทยาลัยครู นครศรีธรรมราชจำนวน 64 คนตั้งมีรายชื่อในภาคผนวก ก เป็นผู้เอื้ออารีและเป็นกัลยาณมิตรทางวิชาการยินดีสละเวลาเพื่อการสัมภาษณ์ พูดคุยสนทนาและอภิปรายกลุ่มด้วยความเต็มใจ ทำให้สามารถรวบรวมข้อมูลได้ ผู้วิจัยระลึกถึงความปรารถนาดีของท่านและขอขอบพระคุณอย่างสูง ขอขอบใจผู้ให้ข้อมูลรองคือนักศึกษาวิทยาลัยครูนครศรีธรรมราชจำนวน 222 คน ที่กรุณาตอบแบบสอบถามได้ครบและสมบูรณ์ ตลอดจนขอขอบคุณอาจารย์ของวิทยาลัยอีกหลายท่าน ซึ่งไม่สามารถระบุชื่อนามได้หมด ที่ได้กรุณาพูดคุยสนทนาเพื่อการตรวจสอบข้อมูลของผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	11
ขอบเขตของการวิจัย.....	11
ค่าจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	12
ประโยชน์ของการวิจัย.....	12
2 แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
การนำมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมมาศึกษาองค์การ.....	13
แนวความคิดที่นำมา เป็นกรอบสำหรับการวิจัย.....	18
แนวทางการวิจัยในการศึกษาวัฒนธรรมองค์การ.....	21
วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	22
สิ่งแวดล้อม.....	26
ปณิธานของสถาบัน.....	32
กุศโลบาย.....	37
สารสนเทศ.....	41
การขัดเกลาทางสังคม.....	47
ภาวะผู้นำ.....	50
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	58
วิธีการวิจัย.....	58
ประชากรสำหรับการวิจัย.....	67
ระยะเวลาในการวิจัย.....	67

สารบัญ

(ต่อ)

บทที่		หน้า
4	วัฒนธรรมองค์การ	68
	สิ่งแวดล้อม	68
	สิ่งแวดล้อมในภูมิภาค	68
	สิ่งแวดล้อมเฉพาะ	76
	ประวัติวิทยาลัย	76
	พัฒนาการของวิทยาลัย	80
	สิ่งแวดล้อมกายภาพ	86
	คณาจารย์ของวิทยาลัย	89
	สิ่งแวดล้อมในทัศนนะและค่านิยมของคณาจารย์	94
	บนิธานของสถาบัน	105
	บนิธานของสถาบันยุคผลิตครูระดับประกาศนียบัตร	105
	บนิธานของสถาบันเมื่อมีพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู	111
	ความคิดและความเข้าใจของคณาจารย์ เกี่ยวกับการ	
	กำหนดบนิธาน	121
	บนิธานของวิทยาลัยในอนาคต	120
	ความหมายและค่านิยมในการกำหนดบนิธาน	128
	กุศโลบาย	130
	กุศโลบายก่อนมีพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู	130
	กุศโลบายหลังมีพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู	134
	กุศโลบายตามภารกิจของวิทยาลัย	141
	กุศโลบายการใช้จ่ายงบประมาณ	144
	การสืบทอดความเชื่อและคุณค่า เกี่ยวกับความมุ่งหมาย	
	ของสถาบันและกุศโลบาย	145
	การขัดเกลาทางสังคม	150
	การขัดเกลาทางสังคมของนักศึกษา	150

สารบัญ

(ต่อ)

บทที่	หน้า
นักศึกษาระดับประกาศนียบัตร	150
นักศึกษาระดับปริญญาตรี	157
การขัดเกลาทางสังคมของอาจารย์	180
การแบ่งงานและกำหนดลักษณะงาน	168
การพัฒนาคณาจารย์	171
การช่วยเหลืออาจารย์ใหม่	173
ปัญหาของการขัดเกลาทางสังคม	179
สารสนเทศ	182
ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร	182
การสื่อความหมาย	188
ค่านิยมและความเชื่อของอาจารย์เกี่ยวกับสารสนเทศ และการสื่อความหมาย	198
การพัฒนาหน่วยงานด้านสารสนเทศ	200
ภาวะผู้นำ	209
อำนาจและหน้าที่รับผิดชอบ	209
การเข้าสู่ตำแหน่งของผู้บริหาร	215
การกำหนดทิศทางขององค์การ	218
การรวมใจคน	224
การจูงใจ	226
5 สรุปลผลการวิจัย	232
การมองปัญหาและวิธีการวิจัย	232
ผลการวิจัย	233
อภิปรายผลการวิจัย	246
บรรณานุกรม	251
ภาคผนวก	271
ประวัติผู้เขียน	283

สารบัญตาราง

ตารางที่

หน้า

1. แนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	62
2. สาขาวิชา หลักสูตรจำนวนนักศึกษาและจำนวนโปรแกรม ปีการศึกษา 2534.....	85
3. อาจารย์จำแนกตามวุฒิ ตำแหน่งทางวิชาการ ปีการศึกษา 2534.....	90
4. การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับตัวอาจารย์.....	91
5. ค่าใช้จ่ายตามแผนงานต่าง ๆ ในปีการศึกษา 2534.....	126
6. งบประมาณในแผนพัฒนาระยะที่ 7 ของวิทยาลัยครู นครศรีธรรมราช.....	128
7. ค่าเฉลี่ยการประเมินค่าเกี่ยวกับงานพัฒนานักศึกษา.....	159
8. การรับรู้ของนักศึกษาเกี่ยวกับความมุ่งหมายและ การปฏิบัติในการพัฒนานักศึกษา.....	164
9. ความเห็นและเจตคติต่อวิทยาลัยของนักศึกษา.....	165
10. ความดีของการได้รับเงินเดือน 2 ชั้นในรอบ 10 ปี.....	228

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย